

Differentiatie in het beroepsonderwijs: (Best) practices

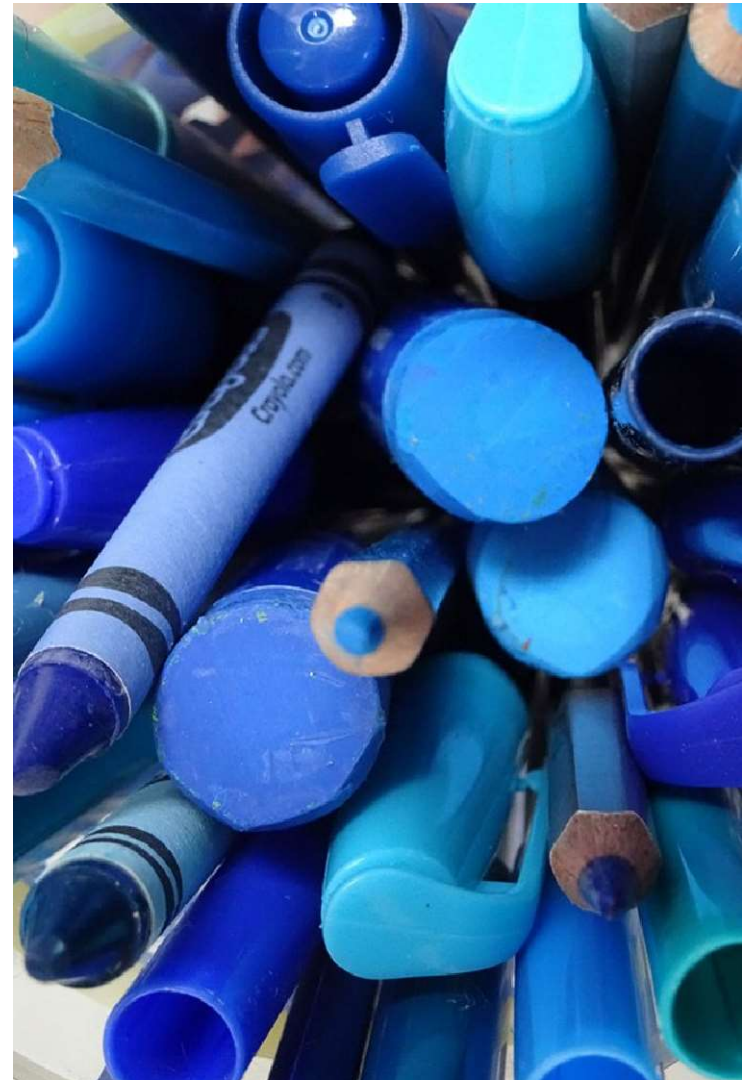
ORD - 6 juli 2022

Boukje Compen | Isabelle Maussen | Jolanda van Golde
Daniëlle Verstegen | Jeroen van Merriënboer | Diana Dolmans

SHE School of
Health Professions
Education

 Maastricht University

 Maastricht UMC+



Introductie

Gevolgen COVID-19 pandemie

Ongeveer **50%** van de MBO-studenten gaf aan een achterstand te hebben opgelopen. Ook **50%** van de teamleiders beaamde dat er meer MBO-studenten dan normaal een achterstand hadden.

46% van de Nederlandse studenten in het hoger onderwijs stelt dat de pandemie bijgedragen aan studievertraging.

In zowel het MBO als het hoger onderwijs bleek er een verlaagd **welbevinden** van studenten te zijn op zowel sociaal, fysiek als mentaal vlak.

>> In beide groepen bleken de gevolgen van de pandemie groter onder de al **kwetsbare** studenten

Introductie

Het afstandsonderwijs heeft de bestaande verschillen tussen studenten in deze doelgroepen niet alleen aan het licht gebracht, maar deze ook vergroot.

>> Groter beroep op de **differentiatievaardigheden** van docenten



‘Het afstemmen van aspecten van het onderwijs op de verschillen tussen studenten’

Introductie

In het PO werd aangetoond dat **5 principes** ten grondslag liggen aan effectieve differentiatie:

- Doelgericht werken
- Voortdurend monitoren
- Uitdagen
- Afstemmen instructie en verwerking
- Stimuleren van zelfregulatie

>> Uit vervolgonderzoek bleek dat deze principes ook van toepassing waren in het VO

Introductie

Eerder onderzoek naar differentiatie werd voornamelijk uitgevoerd in het PO en VO. Het verkrijgen van meer inzicht in differentiatie in het beroepsonderwijs is echter relevant om meerdere redenen:

- Grote **variatie** in de studentenpopulatie in het beroepsonderwijs versterkt het belang van differentiatie
- Uit onderzoek in het MBO is gebleken dat docenten het belang van differentiatie inzien, maar dat veel docenten nog **handelingsverlegen** zijn op dit gebied
- Vanwege bepaalde karakteristieken van het beroepsonderwijs kunnen bestaande inzichten mogelijk niet één-op-één overgenomen worden. Zo staat de combinatie van **theorie en praktijk** centraal.

Introductie

Onderzoeksvragen

- In hoeverre zijn de differentiatieprincipes die geïdentificeerd zijn in andere onderwijscontexten van toepassing in het beroepsonderwijs?
- Hoe wordt er invulling gegeven aan deze principes in het beroepsonderwijs? Wat zijn de (best) practices?

Methodologie

Design

- Focusgroepen
 - Januari & februari 2022 >> Microsoft Teams
 - 1.5 à 2 uur per interview

- Semi-structured >> hypothetische **vignetten/casussen**
 - Opgesteld in samenwerking met docenten
 - Concrete context & verkenning van beliefs, attitudes, ervaringen, etc.

Methodologie

Respondenten

- In totaal 3 onderwijskundigen & 5 docenten in MBO
- In totaal 2 onderwijskundigen & 4 docenten in HBO
- Variatie in gender - ervaring – school – sector/opleiding

Methodologie

Interview guide

Introductie

Met welke soorten verschillen tussen studenten komen docenten in het beroepsonderwijs in aanraking?

Basis

Voor ieder van de 5 differentiatieprincipes:

- Is de situatie herkenbaar / representatief?
- Wat zou jij in deze situatie doen / welk advies zou je geven op basis van jouw expertise?

Afsluiting

Welke vaardigheden en attitudes/mindset hebben docenten in het beroepsonderwijs nodig om met verschillen tussen studenten om te kunnen gaan?

Methodologie

Uitdagen

Op meerdere MBO-scholen zijn er grote verschillen tussen studenten binnen een klas. Zo zitten er in de klas van docent X enkele studenten met gedrags- en leerproblemen. Ook is er een student met een taalachterstand. Om deze studenten te motiveren en de nodige kennis over te brengen, zou docent X hen structureel meer aandacht moeten geven. Docent X wil er echter voor zorgen dat ook de bovengemiddelde studenten voldoende uitgedaagd worden. Docent X vraagt zich dan ook af hoe hij zijn onderwijs beter kan laten aansluiten op de verschillende behoeften in de klas, zeker omdat hij verwacht dat het aandeel studenten met een 'rugzakje' in de komende jaren zal toenemen. Welk advies zou je docent X geven?

Methodologie

Herkenbaar/representatief?	(Best) practices

Methodologie

Data analyse

- Transcripties van geluidsopnames voor introductie en afsluiting
- Real-time schema's voor differentiatieprincipes
- Qualitative content analysis – deductief

Resultaten

Verschillen tussen studenten



MBO



HBO

Resultaten

Doelgericht werken

Uitdagingen >>

MBO	HBO
<ul style="list-style-type: none">▪ Discussie bij AVO-vakken; zijn door overheid bepaalde competentieniveaus essentieel voor beroepspraktijk?▪ Afbakenen van doelstellingen is voor sommige competenties lastig	<ul style="list-style-type: none">▪ Docenten hebben vrij hoge mate van autonomie; consequent gericht op vooraf bepaalde doelstellingen?

(Best) practices

MBO	HBO
<ul style="list-style-type: none">▪ Variatie bieden in evaluatiemethoden▪ Doelstellingen zoveel mogelijk in context beroepspraktijk▪ Samenwerking met collega's en beroepspraktijk*▪ Werken met beheersingsniveaus	<ul style="list-style-type: none">▪ Doelstellingen (en de weg daarnaar toe) afstemmen met collega's*

Resultaten

Voortdurend monitoren

Uitdagingen

MBO	HBO
<ul style="list-style-type: none">▪ Focus nog te vaak op monitoren van cijfers en cognitieve prestaties*	<ul style="list-style-type: none">▪ In opleidingen met grote cohorten niet eenvoudig om verschillen tussen studenten in kaart te brengen▪ Cijfers nog te vaak beschouwd als leidend i.p.v. ondersteunend*

(Best) practices

MBO	HBO
<ul style="list-style-type: none">▪ Tussentijdse (formatieve) evaluatie >> groeiproces▪ Verzamelen van informatie uit verschillende bronnen om totaalbeeld van student te schetsen (bijv. stage)*	<ul style="list-style-type: none">▪ Kleinschaligheid creëren in opleiding (bijv. onderwijs- en projectgroepen)▪ Werk samen met SLB'ers en collega's om een breed beeld te krijgen van de verschillende studenten*

Resultaten

Uitdagen

Uitdagingen

MBO	HBO
<ul style="list-style-type: none">▪ Moeilijk om balans te vinden in hoeveelheid aandacht voor verschillende studenten >> demotivatie*▪ Vaak studenten met verschillende kwalificatiedossiers samen in één groep (bijv. MBO3 en MBO4)	<ul style="list-style-type: none">▪ De grote variatie in instroom maakt het lastig om in te spelen op ieders zone van naaste ontwikkeling*

(Best) practices

MBO	HBO
<ul style="list-style-type: none">▪ Variatie bieden tijdens instructie en in opdrachten*▪ Steeds linken leggen met beroepspraktijk^▪ Studenten in groepjes plaatsen en deze steeds wisselen▪ Uitgaan van talenten; ambitieus zijn >> dit ook uiten~	<ul style="list-style-type: none">▪ Variatie bieden (ook in voorbereiding op arbeidsmarkt)*▪ Studenten 'boeien en binden' via beroep^▪ Uitgaan van perspectief van studenten~

Resultaten

Afstemmen instructie en verwerking

Uitdagingen

MBO	HBO
<ul style="list-style-type: none">▪ Studenten vaak op basis van cognitieve capaciteiten in groepen geplaatst▪ Vaak beschouwd als iets dat om extra tijdsinvestering van de docent vraagt	<ul style="list-style-type: none">▪ Grote hoeveelheid studenten met veel variatie in instroom >> vraag om adequaat inspelen op verschillen in motivatie, interesses, etc.

(Best) practices

MBO	HBO
<ul style="list-style-type: none">▪ Werken met projecten of opdrachten waarin studenten een bepaalde rol/taak opnemen >> wisselend*▪ Leerstof naar beroepscontext brengen^▪ Variatie in o.a. werk- en evaluatievormen, onderwerpen~▪ Gebruik maken van materialen die al beschikbaar zijn	<ul style="list-style-type: none">▪ Organiseren van groepswork en projecten*▪ Zoveel mogelijk de beroepspraktijk betrekken bij het onderwijs^▪ Variatie in o.a. voorbeelden, opdrachten, evaluatie~

Resultaten

Stimuleren van zelfregulatie

Uitdagingen

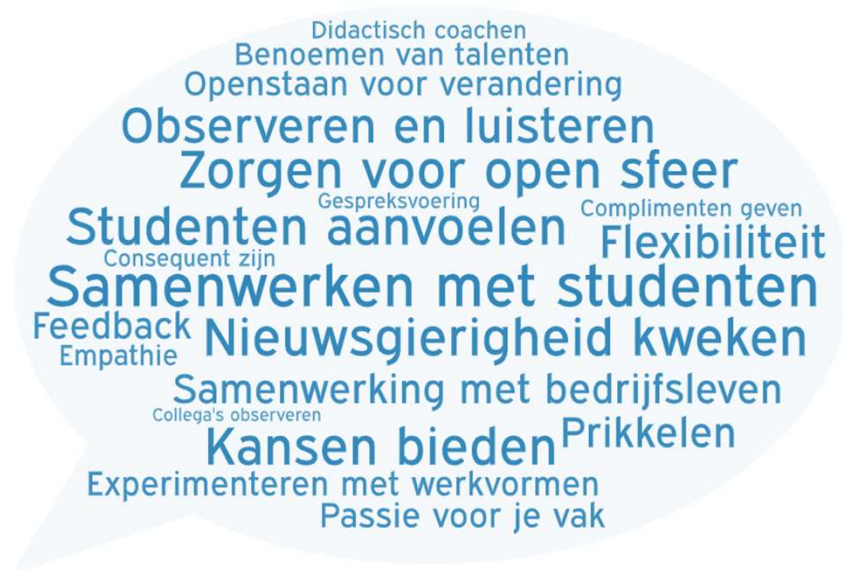
MBO	HBO
<ul style="list-style-type: none">▪ Veel verschil in mate van zelfregulatie tussen studenten; vanwege o.a. motivatie, capaciteiten, thuissituatie▪ Balans tussen autonomie en begeleiding soms moeilijk te bepalen	<ul style="list-style-type: none">▪ Zelfstandigheid, initiatief en verantwoordelijkheidsgevoel lijken gedaald sinds COVID-19 pandemie▪ Studieloopbaanbegeleiding vaak enkel in Jaar 1

(Best) practices

MBO	HBO
<ul style="list-style-type: none">▪ Steeds meer zelfregulatie en minder begeleiding (i.e. scaffolding)*▪ Studenten erop wijzen dat zelfstandigheid en verantwoordelijkheid ook in praktijk verwacht worden^▪ Gebruikmaken van zelf-evaluaties~	<ul style="list-style-type: none">▪ Ontwikkeling van zelfregulatie beschouwen als leerproces*▪ Zelfregulatie kaderen als beroepscompetentie^▪ Studenten laten reflecteren en leerdoelen laten opstellen~

Resultaten

Vaardigheden en attitudes/mindset van docenten



MBO



HBO

Discussie

- Docenten in het beroepsonderwijs hebben te maken met grote verschillen in studentkenmerken. Kenmerkend:
 - Theoretisch vs. praktisch
 - Vooropleiding en werkervaring
 - De 5 differentiatieprincipes blijken ook van toepassing in het beroepsonderwijs, ondanks dat deze context specifieke uitdagingen met zich meebrengt
 - Een aantal van de (best) practices die naar voren kwamen:
 - Leg zoveel mogelijk de link naar de beroepspraktijk
 - Kijk verder dan de cijfers en cognitieve capaciteiten van studenten
 - Bied variatie in instructie, werkvormen, evaluatievormen, etc.
 - Laat studenten samen aan opdrachten/projecten werken
- >> Zowel overeenkomsten als verschillen in de uitdagingen en (best) practices in MBO en HBO
- Differentiatie moet ook in het beroepsonderwijs beschouwd worden als een complexe taak waarvoor een breed handelingsrepertoire en attitude/mindset vereist zijn.

Next steps

De inzichten uit dit onderzoek worden meegenomen in de ontwikkeling van een **training** rondom differentiatie voor docenten in het beroepsonderwijs in de Euregio Maas-Rijn.

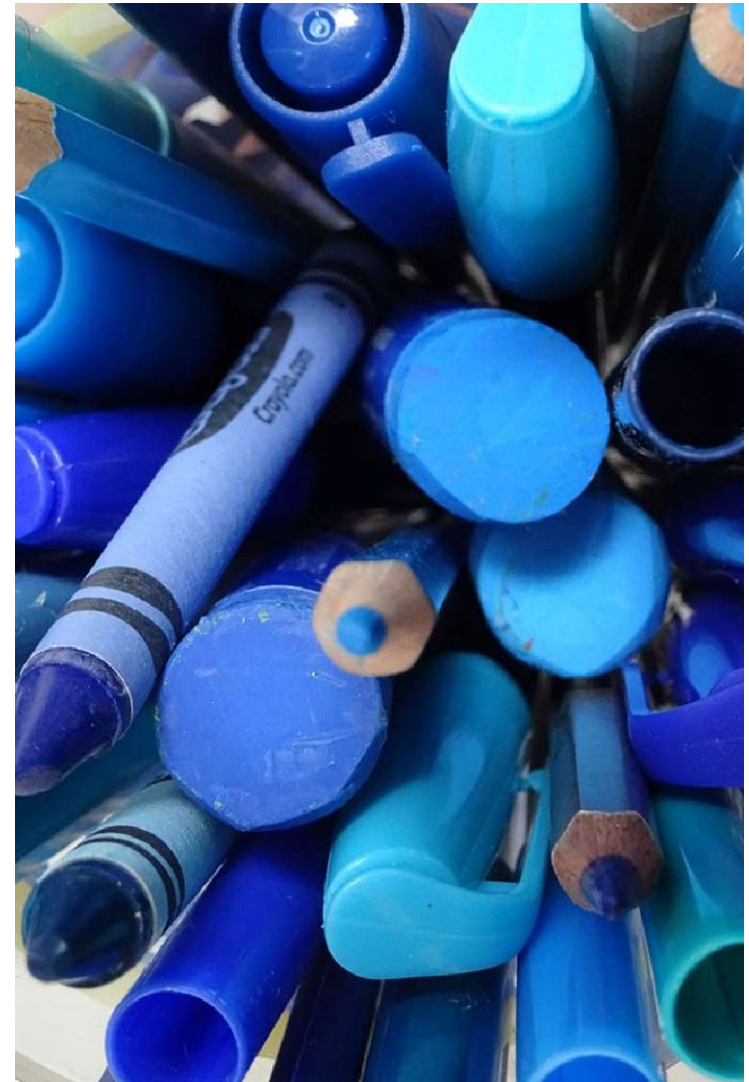
>> Hopelijk kunnen we volgend jaar op de ORD de evaluatie van de training delen

Contactinformatie

b.compen@maastrichtuniversity.nl



Interreg
Euregio Maas-Rijn



Referenties

Elo, S., & Kyngäs, H. (2008). The qualitative content analysis process. *Journal of Advanced Nursing*, 62(1), 107-115.

Inspectie van het Onderwijs. (2021). *Themaonderzoek differentiëren in MBO*. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Inspectie van het Onderwijs. (2021). *Gevolgen van 16 maanden corona voor het middelbaar beroepsonderwijs* [Technisch rapport].

Keuning, T., van Geel, M., & Smienk-Otten, C. (2021). *Differentieren in 5, 4, 3...* Pica.

RIVM, Trimbos-instituut, & GGD GHOR Nederland. (2021). *Monitor mentale gezondheid en middelengebruik studenten hoger onderwijs. Deelrapport I: Mentale gezondheid van studenten in het hoger onderwijs* [Rapport].

Stalmeijer, R. E., McNaughton, N., & Van Mook, W. N. K. A. (2014). Using focus groups in medical education research: AMEE Guide No. 91. *Medical Teacher*, 36(11), 923-939.

Törrönen, J. (2018). Using vignettes in qualitative interviews as clues, microcosms or provokers. *Qualitative Research Journal*, 18(3), 276-286.

van Geel, M., Keuning, T., Frèrejean, J., Dolmans, D., van Merriënboer, J. J. G., & Visscher, A. J. (2019). Capturing the complexity of differentiated instruction. *School Effectiveness and School Improvement*, 30(1), 51-67.

Referenties

van Geel, M. T. K., Meutstege, K., De Vries, J. A., Visscher, A. J., Wolterinck, C. H. D., Schildkamp, K., & Poortman, C. L. (In Press). Adapting teaching to students' needs: What does it require from teachers? In *Effective teaching around the world - Theoretical, Empirical, Methodological and Practical Insights*. Springer.

Wilkinson, S. (2021). Analysing focus group data. In D. Silverman (Ed.), *Qualitative Research*. Sage.